

Belediye Öncülüğünde Dijital Platformları Alternatif Güzergâhlar İçin Kullanabilmek: Lezzet Ankara'nın Düşündükleri

Tolgahan Aydın¹
ORCID: 0000-0002-8575-1270

Öz

Bu çalışmada, Dünya'da ve Türkiye'de platform şirketlerine alternatif olabilecek nitelikte, kamu önderliğinde ortaya çıkan nadir örneklerden Lezzet Ankara platformu ele alınmıştır. Dijitalleşme ve yerel yönetimler arasındaki ilişkinin son yıllarda artmasına koşut olarak dijital platformlar da yerel yönetimlerin önemli tartışma konularından biri haline gelmiştir. Platform kapitalizmine karşı geliştirilen alternatiflerde müşterekler ve platform kooperatifçiliği tartışmaları ön plana çıksa da yerel yönetimlerin platform ekosisteminde üstlenebilecekleri roller bir hayli fazladır. COVID 19 Pandemisi koşullarında Ankara Büyükşehir Belediyesi (BŞB) tarafından esnafların ekonomik sorunlarını hafifletmek amacıyla uygulamaya konan ve esnaftan komisyon almayan online yemek sipariş platformu Lezzet Ankara'nın kamuoyunda yarattığı tartışmalar ve uygulamanın süreç içinde karşılaştığı zorluklar, yerel yönetimler nezdinde üretilebilecek alternatiflerin geleceği hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Lezzet Ankara deneyiminin kendi değerini üretmesinin sağlayabileceği olanaklar ve bu deneyimin neden devam etmediği sorusuna verilen yanıtlar, çalışmanın temel sorunsalını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Platform kapitalizmi, platformlar ve kentsel alanlar, müşterekler, platformları müşterekleştirmek, Lezzet Ankara

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, E-posta: taydiner@pau.edu.tr

Using Digital Platforms for Alternative Routes Under the Municipality's Leadership: Reflections of Lezzet Ankara

Tolgahan Aydiner²
ORCID: 0000-0002-8575-1270

Abstract

In this study, the Lezzet Ankara platform, one of the rare examples of a public-led alternative to platform companies both globally and in Türkiye, will be discussed. As the relationship between digitalization and local governments has intensified in recent years, digital platforms have become a central topic in this discourse. While debates around the commons and platform cooperativism have gained prominence in discussions about alternatives to platform capitalism, there are many roles local governments can play in the platform ecosystem. The public debate surrounding Lezzet Ankara, an online food ordering platform developed by the Ankara Metropolitan Municipality to support local shopkeepers during the COVID-19 pandemic, offers important insights. Notably, Lezzet Ankara does not charge commission fees to shopkeepers, distinguishing it from typical commercial platforms. The challenges faced during its implementation process provide valuable clues about the future of alternatives that could be developed by local governments. The main aim of the study is the potential of the Lezzet Ankara experience to create its own value and the reasons why this experience has not continued.

Keywords: *Platform capitalism, platforms and urban spaces, commons, commoning platforms, Lezzet Ankara*

² Asst. Prof., Pamukkale University, FEAS, The Department of Political Science and Public Administration, E-mail: taydiner@pau.edu.tr

Giriş

Anaakım tartışmalarda, teknolojinin kentsel politikaya (katılım, planlama vb.) olumlu etkileri yaygın bir tartışma konusu olsa da (bkz. Meijer ve Bolivar, 2016; Wilson vd., 2019), platform kapitalizmi gücünü kentsel alanlara yayılmasından almakta ve başta kentsel altyapılar olmak üzere emek süreçleri ve kentteki gündelik hayat ilişkileri, bu dönüşümden kapsamlı ve olumsuz biçimde (“benliğin girişimcileştirilmesi” gibi, bkz. Rossi, 2022, s. 194) etkilenebilmektedir (bkz. Barns, 2019; Caprotti vd., 2022; Sadowski, 2020). Van Dijck vd. (2018, s. 3) devletin belirli araçlarla (yasa koyucu, düzenleyici, uygulayıcı vb.) ve müdahalelerle (Airbnb için yasaklamalar getirmek, Google vb. şirketlerle kişisel veri anlaşmaları vb.) platform topluluğunu yönetmeye çalıştığını ifade etseler de her şeyin platformlaştığı bir toplumda, tüm sürecin “katı kurallarla” yönetilmesinin mümkün olmadığını da belirtirler. Ayrıca platformlar bir yandan kamu değerine karşı özel çıkarları öncelerken, diğer yandan da kamusal alanda hesaplanması kolay olmayan ciddi maliyetler (rant, güvenlik, toplumsal yapının dönüşümü, konut krizi vb.) yaratmaktadırlar (Van Dijck vd., 2018, s. 2-3). Bu noktada Caprotti vd.’nin (2022, s. 18) yönelttikleri “*Platformlar daima sermayeye hizmet eden araçlar olmak zorunda mıdır? Ya da platformlar kapitalist olmayan bir kentsel tahayyüle hizmet edebilirler mi?*” soruları, platform kapitalizminin kentsel alanlarda yarattığı tahribatlara karşı alternatifler üretilebilmesi hususunda önemli bir alan açar.

Yasal muğlaklıklardan yararlanarak görünmez hale gelen (Graham, 2020, s. 455) ve kullanıcıların/tüketicilerin bağlılıklarından kaynaklı olarak ürettikleri “*platform gücünü*” meşruiyetlerini yaymada kolayca kullanabilen (Culpepper ve Thelen, 2020) platform şirketlerine karşı yerel yönetimlerin bazı alternatifler üretmesine ihtiyaç olduğu, son yıllarda ilgili literatürün önemli vurguları arasında yer almaktadır (bkz. Orsi, 2015; Scholz, 2016; Taylor, 2016; Bria, 2016; Cardullo, 2019; Rossi, 2022; Graham, 2020; Muldoon, 2022). Platform kapitalizminin neden olduğu krizlere karşı alternatifler genellikle, a) müşterekler/müşterekler siyaseti (Cardullo, 2019; Papadimitropoulos, 2021; Rossi, 2019; Woodcock, 2021), b) platform belediyeciliği (Krisch, 2022; Thompson, 2021) ya da c) platform kooperatifçiliği (Rossi, 2022, s. 196; Schneider, 2018, s. 333; Taylor, 2016, s. 235) gibi tartışmalar içinde ele alınmaktadır. Bu noktada mülkiyeti yerel yönetimlere ait olması beklenen MuniBnb (Orsi, 2015), MuniRide (Conaty vd.,

2018, s. 10), RideForLondon (Muldoon, 2022) gibi turizm ve taşımacılık sektörüne alternatif olabilecek öneriler, a) Graham'ın (2020, s. 455) platform şirketlerine karşı platformun aynısını belediyenin yapması çağrısını ve b) Morozov'un (2019) "*neoliberalizme kendini üreten araçlarla meydan okuma*" vurgusunu hatırlatmaktadır. Chattanooga, Tennessee'de belediye ile kâr amacı gütmeyen EPB (Electric Power Board) aracılığıyla o dönem ülke genelinde en hızlı internet servisinin bir kamu yatırımı olarak gerçekleşmesi (bkz. Cardullo, 2019), yerel yönetimler önderliğindeki alternatiflerin, piyasanın daima en iyi hizmeti sunduğu algısının tersine çevrilebileceğini ispatlamaktadır. Platform belediyeciliğinin önemli örneklerinden birine ev sahipliği yapan Barcelona'da da büyük teknoloji şirketleriyle imzalanmış akıllı şehir odaklı sözleşmeler feshedilerek, dijital verinin finansmanının, belediyeye ait olan kuluçka merkezleri vasıtasıyla platform kooperatiflerine yönlendirilmesi sağlanmıştır (Thompson, 2021). Aynı yönetim, Airbnb, booking.com gibi firmaların boş konutlarını Sosyal Acil Konut Konsorsiyumu'na üç yıl süreyle vermeleri durumunda, bu firmalara kesilen cezalara karşı anlaşma yoluna gidebileceğini duyurmuştur (Bria, 2016). Platformların özgürleştirici ve neoliberal kapitalizme meydan okuyucu potansiyelleri (Bauriedl ve Strüver, 2020, s. 270; Leszczynski, 2020), neoliberal kapitalizme karşı alternatif bir belediyecilik deneyimi inşa etmek isteyen kent yönetimleri için ilerleyen yıllarda önemli bir tercih haline gelebileceği gibi; Uber gibi sistemler de kent yönetimlerinin ulaşım stratejilerini belirlemelerine yardımcı olabilecektir (Barns, 2019, s. 6).

Teknolojinin sağlayabileceği faydaları (katılım, yönetim vb.) kentsel kamusal hizmet sunma biçimlerine/kentsel politikalara uygulamak/uyarlamak, Türkiye'deki teknoloji odaklı belediyecilik tartışmalarının temel dinamiğini oluşturmaktadır (bkz. Gürsoy ve Ömürgönülşen, 2022; Kaya ve Memiş, 2022; Özer, 2022; Yurttakal ve Avaner, 2022). Akıllı kent tartışmalarında da kamusal hizmetlerin sunumunu iyileştirmenin ilgili literatürde öne çıkan bir tartışma olduğu bilinmektedir (Göçoğlu, 2022, s. 80). Lakin Türkiye'de de son zamanlarda akıllı şehir kavramını ve dolayısıyla teknoloji ve kent yönetimi arasında kurulan salt olumlu bağlantıları eleştirel olarak ele alan çalışmalar, Türkçe literatürde/tartışmalarda yer bulmaya başlamıştır (bkz. Akkoyunlu, 2022; Ateş ve Erinsel Önder, 2019; Çelikyay, 2017; Güney, 2020; Seçkiner Bingöl, 2021; Şengül, 2021; Velibeyoğlu, 2016). Yine son yıllarda, platform kapitalizminin neden olduğu krizleri (güvencesizlik, soylulaştırma, eşitsizlik, rant vb.) eleştirel biçimde

ele alan tartışmalar da Türkçe literatürde filizlenmektedir (bkz. Akçora-oğlu, 2019; Bulut ve Yeşilyurt, 2024; Kıdak, 2021; Öz, 2023; Uzgören ve Türkün, 2018; Yeşilbaş, 2022; Zoğal ve Emekli, 2023).

Bu çalışmada, Türkiye’de COVID-19 Pandemisinin neden olduğu kentsel kriz koşullarında Ankara BŞB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından geliştirilen, Dünyada ve Türkiye’de platform kapitalizmine alternatif olabilecek biçimde yerel yönetimlerin geliştirdiği nadir örneklerden biri olan “Lezzet Ankara” platformu (Aba, 2021) ele alınacaktır. Lezzet Ankara’nın a) piyasa mantığına alternatif bir kamu değeri yaratabilmesinin potansiyellerinin sınanması ve b) “platform ekosisteminin” (bkz. Van Dijck vd., 2023) karmaşık yapısında Lezzet Ankara’nın önündeki engellerin nasıl aşılabileceğinin sorgulanması, bu çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır. Bu tartışmanın inşasında a) *platform ve kentler arasındaki ilişkiyi eleştirel biçimde* ve b) *kentlerdeki dijitalleşmeyi müşterekler/müşterekleştirme tartışmalarıyla birlikte* ele alan çalışmalar yol gösterici olmuştur. Tüm bu tartışma zemininde, Lezzet Ankara’nın neden devam etmediği sorusundan da yola çıkılarak, Lezzet Ankara’nın sürekliliğini sağlayabileceği varsayılan çeşitli güzergâhlar belirlenmiştir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, platform şehirciliği (*platform urbanism*) tartışmalarından da yola çıkılarak, platform kapitalizminin kentsel alanlarda yarattığı değişime istinaden kamunun ve özellikle yerel yönetimlerin gücünü ön plana çıkarabilecek alternatifler gündeme getirilmiştir. İkinci bölümde, ilk olarak Lezzet Ankara platformunun ortaya çıkış koşulları ve Lezzet Ankara hakkında kamuoyunda gündeme gelen tartışmalar sınıflandırılmıştır. Akabinde, Lezzet Ankara’nın Ankara BŞB önderliğinde başarılı bir politika aracı olmasını engelleyen süreçler ve bu süreçleri ortadan kaldıracabilecek (geleceğe dair) olası güzergâhlar gündeme getirilmiş ve Lezzet Ankara’nın potansiyeli sınanmaya çalışılmıştır. Çalışmada nitel bir araştırma yöntemi kullanılarak, başta Lezzet Ankara olmak üzere platform şirketleri ve yerel yönetim aktörleri arasındaki ilişkileri ele alan ulusal medyadaki haberler, Lezzet Ankara’nın sosyal medya hesaplarındaki paylaşımlar, internet platformlarında Lezzet Ankara ile ilgili makaleler/yazılar/görüşler doküman analiziyle değerlendirilmiştir.

Kavramsal Çerçeve: Platformlar, Kentler, Alternatifler

Törnberg (2023) dijital kapitalizmin, Post-Fordizm tartışmalarının da ötesinde, neoliberalleşen ve finansallaşan kapitalizmin bir uzantısı olduğunu ve platformlaştırma stratejilerinin piyasa hâkimiyetini -çeşitli siyasi stratejiler kullanarak- tartışılmaz bir aşamaya getirdiğini vurgulamaktadır. Bir iş modeli olarak platformlar, kullanıcıları, reklamcıları, işletmeleri veri akışı yoluyla birbirine bağlarlar ve verinin çıkarılması ve kullanılmasına uygun olarak tasarlanırlar. Böylelikle büyük şirketler, verinin sağladığı faydalarla kullanıcılarına özgü iyileştirmeler yapabilmekte ve “veri çıkarmak” platform şirketlerinin yaptığı en önemli yatırım alanı haline gelmektedir (Srniczek, 2017). Platform kapitalizminin temel araçları olan dijital platformlar, piyasa ilişkilerini “ticari değiş tokuşu daha kolay hale getirmek” ve ağa dâhil olan herkesin bir değer üretebileceği ve fayda sağlayabileceği şekilde, müşteri ve hizmet sağlayıcı arasındaki (mülk sahipleri ile kiracılar, araç sürücüleri ve yolcular, kullanıcılarla reklamcılar vb.) ilişkiyi kolaylaştırmak üzere kurgulanmıştır (Barns, 2019, s. 5; Papadimitropoulos, 2021, s. 249; Yeşilbağ, 2022, s. 193 – 194). Fakat söz konusu dijital platformlar, “veriyi” emekçilerin ve kullanıcıların günlük yaşam deneyimleri doğrultusunda üretseler de bu süreçte yaşanabilecek bir sürü aksaklık (trafik sorunları, araçların arızalanması vb.) “gerçek insanlar” tarafından çözülmektedir (Rossi, 2019, s. 11). Platform kapitalizmi bu bağlamda a) üretici ve tüketicilerin oluşturdukları ağları düzenlemeyi, b) ağlar arasındaki etkileşimi kuvvetlendirmeyi ve c) dijital ekosistemin değerini artırmayı amaçlamaktadır (Papadimitropoulos, 2021, s. 249; Srniczek 2017). Dijitalleşmenin ilk etapta mekânın ya da kentsel coğrafyanın önemini azaltan bir nitelik taşıdığı düşünülse de platformlar, mekânı dijital kodlar aracılığıyla dönüştürmektedir (Graham, 2020, s. 453). Zira kentsel alanlarda maddi değer yaratılabilmesi için “maddi/fiziksel” araçlara (lokantalar, yemekler, arabalar, emekçiler, vb.) ihtiyaç bulunmakta ve bir platformun işlerliliğini, söz konusu kentin “sokakları, caddeleri ve mahalleleri” belirlemektedir (Caprotti vd., 2022, s. 11 – 12). Dahası, hizmet sağlayıcı ve müşteri arasındaki ilişkinin niteliği de oldukça kentsel özellikler (müşterinin ya da hizmet sağlayıcının konumu, hizmetin alım süresi vb.) taşımaktadır (Caprotti vd., 2022, s. 5-6). Özellikle platformlar için, insan yoğunluğu ya da mekânsal yakınlık, maddi değer üretmek için oldukça önem taşımaktadır (Sadowski, 2020, s. 450). Böylelikle internet ortamında temsil edilmeyen maddi çevre, yok olmak riskiyle de karşılaşmaktadır (Krisch, 2022, s. 59). Ayrıca dijital platformlar, bazı bölgeleri gereğinden

fazla popüler (turizm, gastronomi, sanat, eğlence, spor vb.) hale getirerek, eşitsiz kentsel gelişmeye de sebep olabilmektedir (Krisch, 2022, s. 59).

Platformlar ve kentler arasındaki ilişkinin bir diğer vechesini de neoliberal kentleşmenin orta sınıflar ve emekçiler nezdinde yarattığı ekonomik sorunlar oluşturmaktadır. Berfelde ve Kluzik'in (2022, s. 45) Airbnb ev sahipleriyle yaptıkları mülakatlara dayalı alan araştırmasının sonucuna göre ev sahiplerini, odalarını kiralamak konusunda, salt maddi nedenler (kalıcı ya da ek gelir, kısa süreli maddi sorunların aşılması vb.) motive etmektedir. Bauriedl ve Strüver (2020, s. 271) Avrupa'da kentsel hareketlilik bağlamında inceledikleri ücretsiz araba paylaşımı uygulamalarının, "sınırlı esneklikler" sağlayarak çoğunlukla belirli toplumsal sınıfların/grupların (iyi eğitilmiş, üst orta sınıf, erkek vb.) kullandığını tespit etmişlerdir.

Yasal düzenlemelerden çoğunlukla muaf olan, yerel çıkarları temsil etmeyen ve hesap verebilirliği düşük/belirsiz olan platform şirketleri, yasal varlıklarını birçok ülkede benzer yollarla sürdürmektedir (Sadowski, 2020, s. 450; Graham, 2020, s. 454). Yerel yönetimlerin bu şirketleri denetleyebileceği yerel temsilcileri çoğunlukla yoktur (Yeşilbağ, 2021, s. 202). Kâr etme istençleri nedeniyle bazen mekâna oldukça fazla bağlanan, bazen de kendilerini mekândan azade ediyormuş gibi görünen bu şirketlerle mücadele etmek de *-kurumsal belirsizliklerin etkisiyle-* giderek zorlaşmaktadır (Graham, 2020, s. 454). Özetle, platformlar giderek "*sosyo-teknolojik bir süreç olarak*" bir kentsel altyapı haline gelmekte ve kentsel gündelik hayatı da derinden etkilemektedir (Berfelde ve Kluzik, 2022, s. 42).

Berfelde ve Kluzik'e (2022, s. 43) göre kentsel altyapılar da giderek platformlarla daha etkileşimli hale gelmektedir. Öncelikle, "*kentsel altyapının platformlaşmasıyla*" platformlar kentteki gündelik hayatımızı, adeta "*kamusal bir alan yaratarak*" (Barns, 2019) etkilemektedir. Bu durum, ikinci olarak, platformlar vasıtasıyla kentsel alanlarda ekonomik değer işlevi üretilmesini (kentsel rantların artırılması gibi) sağlamaktadır. Bir diğer ifadeyle platformlar, "*değerin nasıl yaratıldığını, nerede yaratıldığını ve bunun kim tarafından elde edildiğini*" etkilemektedir (Krisch, 2022, s. 58). Fakat platformlar, kentsel altyapıya katkı sunmaktan ziyade; kentteki birçok ilişkiyi ve varlığı, özellikle kentsel krizin yıkıcı boyutlara vardığı durumlarda, sömürerek bir altyapı haline getirmektedir (Berfelde ve Kluzik, 2022, s. 47).

Platformlar, dijital araçlarla yoğun biçimde etkileşim kuran bireylerin şekillendirdiği toplumsal bir meseleye dönüşmektedir (Bauriedl ve Strü-

ver, 2020, s. 271). Bu noktada Barns (2019) Lefebvre'e vurguyla, platformların gündelik hayata olan etkilerinin düşünsel temellerini ortaya koyar. Yazar, Ash Amin'den ödünç aldığı "teknolojileşmiş gündelik hayat" kavramını kullanarak, platformların sadece kentteki maddi ve fiziksel varlıkları/ilişkileri dönüştürmediğini; bilakis, kentle kurduğumuz ilişkiyi ve deneyimi derinden etkilediğini ve bu durumun "kentsel" ve "dijital" arasındaki sınırları muğlaklaştırdığını belirtmektedir (Barns, 2019, s. 7). Böylelikle platformlar, kentsel deneyimimizin olağan bir aracı haline gelmekte ve dünyayı algılama biçimlerimizi platformlar şekillendirmektedir (Barns, 2019, s. 8; Berfelde ve Kluzik, 2022). Bir diğer ifadeyle platform şirketleri "platformların önceliğini bizim önceliğimiz haline" getirmektedir (Barns, 2019, s. 8; Graham, 2020, s. 454). Böylelikle, platformlar ve kentler arasındaki ilişkiyi doğru okumak, teknolojinin gündelik yaşam pratiklerimize oldukça dinamik biçimde gömülü olduğunu hatırlatır ve bu farkındalık, piyasalaşmış platformlardan kaçış için bazı alternatifler üretmemizi de mümkün kılabılır (Barns, 2019, s. 9).

Müşterekler/Müşterekleştirme

Teknolojinin kentlerin gündelik hayatına etkilerini piyasa doğruları dışında düşünmemize imkân tanıyan kavramların başında müşterekler (*commons*) ve müşterekleştirme (*commoning*) tartışmaları gelir. Dijital müşterekler bu tartışmanın ilk konularındandır. Dijital müşterekler, piyasa ilişkileri içinde metaya dönüşmüş verinin herkese açık hale getirilmesi ve veriyi müşterek biçimde inşa eden topluluk üyelerinin yönetsel süreçlere katılabilmesi anlamını taşır (Morell, 2020, s. 226). Bu noktada dijital müşterekler, platform şehirciliği tartışmalarının da temel tartışma akslarından biri olan tüketime (ve olağan biçimde tüketim kültürüne) karşı çıkar ve verinin bir meta gibi kullanılmasını reddederek bilgiye erişimi "evrensel bir insan hakkı" olarak kabul eder (Morell, 2020, s. 228). Akıllı kent tartışmalarını, müşterekleştirme tartışmalarıyla ele alan çalışmalar da alternatiflere varma hususunda alan açmaktadır. "Müştereklere akıllı yaklaşım" (*smart approach to the common*) tartışması, akıllı kentlerde müştereklerin inşasında kamunun gücünü bir hayli önemli bularak, veriyi müşterekleştirmenin dijital müşterekler kavramındaki "determinizmi" yok edebileceğini iddia etmektedir (Cardullo, 2019). Yazara göre akıllı şehirlerin vazgeçilmez unsuru olan ucuz ve hızlı internete erişim, Tennessee'de belediye ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş vasıtasıyla, bir kamu yatırımı olarak sağlanmıştır. Cardullo'ya göre bu deneyim, piyasanın teknoloji yatırımlarında daha başarılı olduğu algısını sarsmıştır. Yazara göre müştereklere akıllı yaklaşım sayesinde,

yerelde kamunun önderliğinde kentsel müştereklerin inşasına oldukça olumlu katkılar sunma ihtimali belirlemektedir. Chaudhary ve Choudry (2023) akıllı şehirlerde anaakım tartışmaların aksi yönünde, demokrasiyi kamusal alanda gerçekten var etme ümidiyle “siyasi müşterekleştirme” (*political commoning*) kavramını gündeme getirerek; anaakım medyaya karşı “topluluk medyasının”, vatandaş ve devlet arasındaki ilişkiyi “*eylem odaklı, katılımcı, kapsayıcı ve dönüştürücü bir yönetim aracına dönüştürme potansiyeli*” barındırdığını vurgulamaktadır. Rossi (2019) İtalya’nın Turin eyaletinde teknoloji tabanlı yemek dağıtım işinde çalışan bisiklet kullanıcılarının, piyasa karşıtı deneyimlerinin ve mücadelelerinin “müşterekler siyasetine” (*politics of commons*) katkı sunabileceğini tartışır. Yazara göre yemek dağıtımını yapan bisikletli emekçiler, yıpratıcı çalışma koşullarını reddetmek ve mevcut koşullara alternatif üretmek amacıyla “*lideri bulunmayan, yatay ve öz örgütlenmiş*” bir kentsel dayanışma pratiği geliştirmişlerdir. Rossi’ye (2019, s. 10) göre işçiler arasındaki “*biz*” duygusunu ortaya çıkaran bu kolektif deneyim, bisikletli emekçilerin kendiliğinden kurdukları, vardiya aralarında dinlenme ve yemek yeme imkânı sunan ve dayanışmaya katkı sağlayan müşterek bir dinlenme istasyonu kurulmasını sağlamıştır. Rossi’nin (2019, s. 4) bu çalışma vasıtasıyla ürettiği “platform anakenti” (*platform metropolis*) kavramı da platformların kentsel alanlarda temellük ettiği emek sömürüsüne karşı ortaya çıkabilecek müşterekler siyaseti deneyiminin potansiyeline ışık tutmaktadır. Muldoon (2022) “Platform Sosyalizminin” imkânlarını tartıştığı çalışmasında, dijital kapitalizm/platform kapitalizmi karşıtı bir deneyimin, yereldeki mülkiyet ve demokratik ilişkileri sivil toplum lehine dönüştürebildiği takdirde başarı sağlayabileceğini ifade eder. Yazara göre platform kooperatifçiliği (*platform cooperativism*) ve platform belediyciliği (*platform municipalism*) yerel düzeydeki dönüşümün iki temel aksını oluşturmaktadır.

Belediyelerin Platform Kapitalizmine Karşı Ürettikleri Alternatifler

Belediyeler önderliğinde üretilebilecek alternatifler konusunda oldukça yeni bir tartışma alanı olan platform belediyciliği, belediyenin iktidar alanını sivil toplum örgütleriyle paylaşarak, siyasal gücü toplum nezdinde yaymayı ve anaakım siyasetin temel dinamiğini sarsmayı amaçlayan yeni belediycilik tartışmalarının bir ürünü (bkz. Thompson, 2021) olarak, piyasalaşmış veriyi kamu yararına çalıştırmayı ve toplumsallaştırmayı hedeflemektedir (Krisch, 2022, s. 61). Platform kapitalizminin yarattığı (eşitsizlik, güvencesizlik vb.) ortamda filizlenen platform belediyciliği, “*esnek mekânsal düzenlemeler*” yardı-

mıyla sivil toplumu kuvvetlendirmeyi (Thompson 2021, s. 326-327, 336) ve teknolojiyi “topluluk inşasında” (*community building*) alternatif bir yöntem olarak kullanmayı amaçlamaktadır (Krisch, 2022, s. 60).

Platform belediyeçiliği tartışmalarının en önemli uğrağını Barcelona oluşturur. Thompson’a (2021, s. 328) göre Barcelona’da 1990’lı yıllardaki girişimci kent yönetişimi mantığının, 2000’li yıllarda büyük teknoloji şirketlerinin inşa ettiği “akıllı şehir paradigmasını” kentsel politikanın önemli bir aracı haline getirmesi, verinin demokratik biçimde kontrolünü talep eden yurttaş tabanlı oluşumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 2014 yılında filizlenen “Teknolojik Egemenlik Hareketi” (TEH) (*The Movement for Technological Sovereignty*), teknolojik gelişme sürecinde demokratik kontrolü ele almayı, alternatif bir ekonomik düzen inşa etmeyi ve piyasalaşmış teknolojik araçların “demokratik kontrolünü” toplum lehine dönüştürmeyi amaçlamıştır (Lynch, 2020, s. 661, 670). Topluluk temelli internet alt yapıları, ücretsiz yazılım kooperatifleri vb. yollarla piyasaya alternatif/teknolojik bir yaşam inşa etmeyi arzulayan bu hareket, çeşitli faaliyetlerle (kongre, çalıştay vb.) “teknolojik egemenlik” kavramını kamusal düzeyde görünür kılmıştır (Lynch, 2020, s. 662). Sivil toplum ölçeğinde ortaya çıkan bu deneyim, 2015 yılında kent yönetiminin el değiştirmesiyle birlikte, belediyeçilik anlayışına da yansımış ve belediye yönetimi büyük şirketlerle imzalanan akıllı şehir sözleşmesini feshederek, akıllı şehir politikasını yeniden yapılandırmıştır (Thompson, 2021, s. 328). TEH’i desteklemek adına “açık veri, açık yazılım, şeffaflık, vatandaş katılımı” gibi konulara önem veren ve bu harekete desteğini açıkça deklare eden Ada Colau yönetimi, a) belediye yazılımlarını açık kaynağa sahip alternatiflerle, b) belediyenin açık kaynak stratejisini de kooperatifleri ve müşterekleri desteklemek amacıyla değiştirmiştir (Lynch, 2020, s. 676). Bu deneyimin önemli yansımalarından biri de “Decidim Barcelona” (We Decide Barcelona) platformudur. Açık kaynaklı, çevrim içi bir platform olan ve aktivistlerle teknolojik uzmanlar tarafından kolektif biçimde oluşturulan Decidim Barcelona, karar alma süreçlerini tabana yaymayı ve vatandaşları kentsel politika yapımına (katılımcı bütçe vb.) dâhil etmeyi hedeflemektedir (Lynch, 2020, s. 676; Thompson, 2021, s. 329).

Alternatifler konusunda Janelle Orsi’nin (2015) Airbnb’ye alternatif olarak ürettiği Munibnb önerisi önem taşımaktadır. Yazara göre, büyük metropol yönetimleri kolektif biçimde, mülkiyeti belediyeye ait Airbnb benzeri bir uygulama geliştirip, konut kiralama piyasasını ele geçirebilir ve düzenleyici rollerini

kullanarak “platform kapitalizmi tekellerini” piyasada “illegal” duruma düşürebilir. Yazara göre, belediyeler ölçeğinde kurulabilecek Munibnb gibi bir uygulamayla, platformların neden olduğu rekabet nedeniyle oldukça fahiş düzeye çıkan konut piyasasındaki dalgalanmalar dengede tutulabilir ve teknolojinin yarattığı kârlılık, tekeller yerine kentliler arasında paylaşılabilir (Orsi, 2015; Scholz, 2016, s. 15; Schneider, 2018, s. 334). Muldoon’ın (2022, s. 112 – 114) Uber’in oldukça yoğun bir kullanıma sahip olduğu, önemli bir ulaşım altyapısına sahip olan Londra’da, mülkiyeti belediyeye (Transport for London) ait olmasını planladığı Uber’i andıran “RideforLondon” isimli platform önerisi, platform kapitalizmi şirketlerine -kendileriyle rekabet etmelerini engellemek amacıyla- lisans vermemeyi amaçlamaktadır. Böylelikle Transport for London, sahip olduğu bütçeyle ve altyapıyla, üzerinde bir rekabet baskısı hissetmeden, gerçek zamanlı veriyi optimum biçimde kullanabilecektir. Muldoon, böyle bir organizasyonun, demokratik bir örgütlenmeye (belediye yetkilileri, işçiler ve vatandaşlar oluşan yönetim kurulu) ve hizmet süreçlerinde söz sahibi olan işçilere sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Sonraki başlık, Dünyada ve Türkiye’de alternatifler konusunda oldukça nadir örneklerden biri olan Lezzet Ankara platformunu ele alacaktır.

Platform Kapitalizminin Rekabetçi Mantığına Alternatif Olma Potansiyelinde Bir Örnek: Lezzet Ankara

Dijital kapitalizmin neden olduğu “rekabetçi toplum” inşasına (Rossi, 2022, s. 195) alternatif olma potansiyelinde, Türkiye’de belediye önderliğinde ortaya çıkan nadir örneklerden biri, Ankara BŞB’nin pandemi döneminde ekonomik zorluklar yaşayan esnafa destek olma amacıyla uygulamaya koyduğu “Lezzet Ankara” platformudur. Hizmetten komisyon ya da üyelik aidatı almayan bu uygulama, esnafla müşteriyi Aba’nın (2021) ifadesiyle “kamucu” bir deneyim etrafında buluşturmayı amaçlamıştır. Projenin temel amacı, pandemi döneminde gelir kaybı yaşayan restoran, kafe ve lokantaların maddi kayıplarını hafifletebilmek olmuştur (Öner ve Çam, 2021, s. 153). Lezzet Ankara uygulamasının tanıtımında Ankara BŞB Başkanı Mansur Yavaş, “dayanışma” kavramını ön plana çıkarmış; kadın ve engelli restoran sahiplerine tanıtım desteği sağlanacağını ifade etmiştir (Ankara BŞB, 19 Ekim 2021).

Lezzet Ankara, Ankara BŞB’nin kendi kaynaklarıyla ve Yazılım ve Yönetim Şube Müdürlüğü personeliyle, ihale ya da doğrudan hizmet alımı olmaksızın, oldukça düşük bir maliyetle uygulamaya konmuştur. Proje ilk defa bir kent konseyi toplantısında, esnaf ve vatandaşların online yemek platformlarının fa-

hiş fiyat, yüksek komisyon oranları, çalışan-müşteri memnuniyetsizliği gibi şikayetlerle gündeme gelmiş; pandemi döneminde esnafa destek olması için uygulamaya konan bu portalın, kurumsal olarak da büyümesi (çağrı merkezinin oluşturulması vb.) ve pandemiden sonra da devam etmesi arzulanmıştır (Aba, 2021).

Lezzet Ankara uygulamaya geçtikten yaklaşık bir ay sonra 800'e yakın üye restoran, 6.500'e yakın da üye müşteri sayısına ulaşmıştır (Öner ve Çam, 2021, s. 153). Projeye destek/dahil olan esnaf, uygulamanın komisyon ücreti almamasını ve belediyeden destek görmelerini olumlu karşıladıklarını ifade etmiştir (Haberler.com, 17 Haziran 2021). 2021 yılının Haziran ayında uygulamaya geçen Lezzet Ankara, web sitesindeki duyuruda da belirtildiği üzere, pandemi koşullarının ortadan kalkmasıyla, uygulamaya "gerek kalmadığı" gerekçesiyle sonlandırılmıştır.

Lezzet Ankara'ya Yönelik Kamuoyundaki Temel Tartışmalar

Lezzet Ankara, kamuoyunda çeşitli tartışmalar yaratmıştır. Bu tartışmaları sınıflandırması açısından da Ankara BŞB Başkanı Mansur Yavaş ve Yemeksepeti CEO'su Nevzat Aydın arasında sosyal medyada geçen polemik önem taşımaktadır. Aydın, Lezzet Ankara projesine istinaden sosyal medya hesabından, "Şaka bir yana rakip olmayan bir devlet kalmıştı. Yüzde 0 da az olmuş, üzerine para verilmeli" paylaşımında bulunmuştur (T24, 12 Haziran 2021). Yavaş daha sonra Aydın'a cevaben, doğru bir yolda olduklarını, esnafın kaybettiklerini toparlamaya çalıştıklarını ve bunun da belediyeciliğin temel görevlerinden biri olduğunu ifade etmiştir (Cumhuriyet, 24 Haziran 2021).

Şekil 1. Lezzet Ankara'nın Sosyal Medya Hesaplarından Paylaşılan Görsel (Kaynak: Lezzet Ankara Sosyal Medya Hesabı)

Yerel yönetimler ve kent çalışmalarıyla ilgili literatürde, Lezzet Ankara bir mobil aplikasyon/uygulama olarak ele alınmıştır (Öner ve Çam, 2021; Atık ve Genç, 2022). Diğer yandan, bazı internet platformlarında (sosyal medya, haber siteleri, bloglar vb.) Lezzet Ankara'yı platform kapitalizmi, piyasa rekabeti, devletçilik, kamuculuk, kamusal fayda/değer vb. vurgularla ele alan tartışmalar da ortaya çıkmıştır.

Söz konusu tartışmalar ilk olarak, Yavaş ve Aydın arasındaki polemği andıran biçimde, kamu ve özel sektör arasındaki rekabet vurgusu üzerine kurulmuş; Lezzet Ankara ve Yemeksepeti arasındaki rekabet vurgusu, bu tartışmaların temelini oluşturmuştur (Aşık, 2021; Gritv.net, 2021; Sosyal-ParaAnaliz, 2021).

Şekil 2. Lezzet Ankara'nın Kamuoyunda Neden Olduğu Tartışma Aksları (Kaynak: Gritv.net)

Lezzet Ankara'ya ilişkin genel eleştirilerden biri, kamunun söz konusu sektöre yatırım yapmasının inovasyonu yok edeceği (Özen, 2021) ve belediyenin sahibi olduğu lakin ticari olmayan bir platformun sürdürülebilir olmadığı (Gritv.net, 2021) üzerinedir. Kamunun özel sektörle rekabeti hususunda farklı eleştiriler de gelmiştir. Buradaki ilk vurgu, Lezzet Ankara ve Yemeksepeti arasında abartıldığı şekliyle bir rekabetin olmadığı, özellikle gıda sektöründe oligopollerin olduğu ve kamunun bu eşitsiz ilişkiyi bozmayacağı üzerinedir (Gerek, 2021). Diğer vurgu da rekabet meselesine farklı bir noktadan bakarak, Yemeksepeti'ne kayıtlı firmaların adlarının açıkça görüldüğü ve kullanıcıların isterlerse lokantayı direkt arayarak komisyon meselesini aşabileceğini belirtmektedir (Güneş, 2021). Lezzet Ankara ile ilgili tartışma akslarından biri de Lezzet Ankara'ya sadece bir

yazılım olarak bakmakla ilgilidir. Gerek'e (2021) göre müşteri hizmetleri, yazılım ve iş geliştirme gibi araçlara da ihtiyaç duyulması noktasında bir belediyenin büyük platform şirketleriyle nasıl mücadele edeceği ve Yemeksepeti, Getir gibi uygulamalara kıyasla tüketiciyi nasıl cezbedeceği muğlaktır. Aba da (2021) belediyenin Lezzet Ankara'yı geliştirmek için yatırım yapmaması halinde, bu deneyimin belediye bürokrasisi içinde sönmülenebileceğini vurgulamıştır. Tartışma akslarından biri de Lezzet Ankara'nın kamu değeri üretip üretemeyeceği konusuna yoğunlaşmaktadır. Aşık'a (2021) göre Lezzet Ankara salt piyasa karşıtlığı üzerinden değil de ürettiği kamu değeri açısından gündeme getirilebilir. Aba'nın (2021) platform kapitalizmi karşıtı kamucu bir uygulama olarak değerlendirilebileceği iddiasına karşı Güneş de (2021) sadece bir internet sitesi kurarak devletçi bir uygulama geliştirmenin (vergi mükellefligi, kurumsal/yasal düzenleme vb.) mümkün olmadığı savını ortaya atmıştır. Kamu değeri üretme noktasındaysa iki tartışma aksı filizlenmiştir. Bunlardan ilki, özellikle pandemi dönemiyle birlikte kurye ölümlerinin kamuoyunda daha fazla görünür olmasına binaen kamunun müdahil olduğu rekabetin bu konuya olan hassasiyeti artırma potansiyeliyle ilgilidir (SosyalParaAnaliz, 2021). Durmuşoğlu da (2021) benzer bir vurguyla, Lezzet Ankara'nın platform kapitalizminin yıkıcı sonuçlarına karşı alternatif bir tahayyül inşa edilmesinde bir potansiyel barındırdığını ve tartışmaya salt kâr/zarar perspektifinden bakılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Son vurgular, Lezzet Ankara'nın yönetimine dair eleştiriler barındırmaktadır. İlk eleştiri, Lezzet Ankara'nın başkan odaklı (Mansur Yavaş Projesi) olduğu yönündedir (Gerek, 2021). Güneş (2021) Lezzet Ankara'da herhangi bir müşteri temsilcisi olmadığını ve tüketicinin sipariş esnasında yaşayacağı herhangi bir sorunda lokantanın inisiyatifine kaldığını ifade etmektedir.

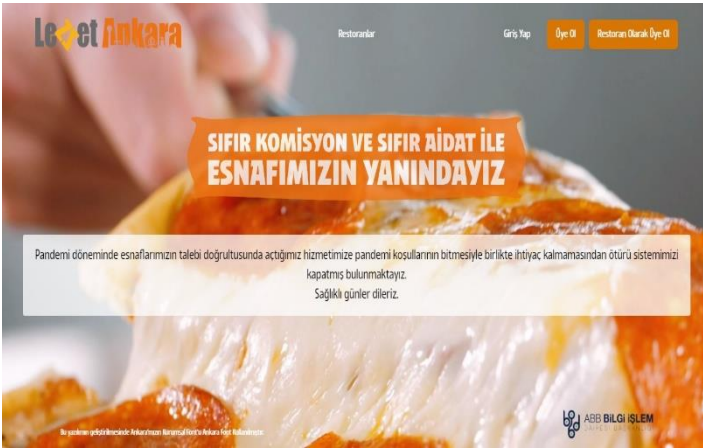
Tartışma: Lezzet Ankara'nın Düşündürdükleri

Lezzet Ankara, platform kapitalizminin piyasacı mantığına alternatif olarak belediye önderliğinde gelişen ve kısa ömürlü de olsa hem Türkiye'de hem de Dünya'da hayata geçirilebilen istisnai örneklerden biridir. Ayrıca MuniBnb, RideforLondon gibi hayata geçmemiş önerilerin aksi yönünde, Lezzet Ankara kısa süreli de olsa bir deneyim inşa etmiştir. Metropolitan ölçekteki bir belediyenin, dayanışma kavramını ön plana çıkararak platform şirketi mantığına alternatif olma potansiyelinde bir girişim olarak ürettiği Lezzet Ankara'nın, kamunun üretebileceği alternatiflerin

en sağlıklı biçimde yerel ölçekte filizlenebileceği savını (bkz. Graham, 2020) desteklediğini söyleyebiliriz.

Lezzet Ankara'nın dayanışma vurgusu oldukça önemlidir. Zira gelen eleştirilerin çoğunluğunda Yemeksepeti, Getir vb. uygulamalar referans alınmakta ve platform şirketlerinin, platform ekosisteminin gri alanlarından yararlanarak (İnci, 2018), kamu değerini "ekonomik açıdan faydalı olana" indirgeme (Van Dijck vd., 2018, s. 23 - 24) mantığına benzer biçimde, kamunun böyle bir alana yatırım yapmasının anlamsız olduğu vurgusu bulunmaktadır. Daha önce böyle bir deneyime sahip olmayan belediyenin, platform ekosistemine, bu ekosistemin hali hazırdaki kurallarıyla (performans baskısı, gözetim vb.) dahil olması durumunda sönümlenmesi muhtemeldir. Keza, belediye zaten bir piyasa aktörü gibi davranacaksa da kamunun bu ekosisteme dâhil olmasının alternatifler açısından da bir önemi olmayacaktır. Zira ABD'de Tennessee'deki belediye ve EPB arasındaki ortaklık sonucu, ülkedeki en hızlı ve mülkiyeti kamuya ait internet altyapısı yatırımı, piyasanın mevcut süreçleri en verimli biçimde yürüttüğü algısını tersine çevirmişti (Cardullo, 2019). Lezzet Ankara'ya da sadece kâr/zarar eden bir uygulama olarak bakmadan (Durmuşoğlu, 2021), platformun taşıdığı potansiyelleri ön plana çıkarmak, bu tip alternatiflerin geleceği konusunda ilk tartışılması gereken konudur.

Bu tartışmadan hareketle, alternatiflerin devamlılığı da önemlidir. Lezzet Ankara projesinin sonlandırılmasına ilişkin web sitesindeki duyuru şu şekildedir:

Şekil 3. Lezzet Ankara'nın Kapatılmasına Dair Duyuru (Kaynak: Lezzet Ankara'nın Web Sitesi)

Lezzet Ankara projesinde referans alınan aktörler, büyük ölçüde esnaf- lar olmuştur. COVID-19 pandemisi sürecinde ve sonrasında, kuryelik/esnaf kuryelik yapan çalışanların sorunları kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştır. Esnaf kuryeliğinin hukuksal statüsünün muğlaklığı (Erol, 2023, s. 1104) nedeniyle bu sektörde çalışan emekçiler, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa tabi olmadıkları için mesleklerinin getirdiği riskleri (kaza, ölüm vb.) üstlenmek durumunda kalmaktadırlar (Kıdak, 2021, s. 74). Ayrıca platform şirketlerinde çalışan kuryeler, düşük ücretler ve ağır çalışma koşullarını protesto etmek amacıyla çeşitli mücadeleler yürütmüşlerdir (Öz, 2023). Bu mücadeleler kamuoyunda ciddi bir karşılık bularak platform çalışanlarına önemli bir görünürlük sağlamıştır (Bulut ve Yeşilyurt, 2022, 2024). Belediye öncülüğünde üretilen platformlar da platform şirketlerinin eşitsizlik, güvencesizlik vb. krizler yaratan koşulların meşruiyetlerini sarsacak (bkz. Orsi, 2015) alternatifler üretebilirler. Bu noktada, Ankara BŞB'nin söz konusu platformu salt işverenlerin sorunları çözmeye indirgeyen yaklaşımı, Lezzet Ankara'nın sürekliliğini ve kapsayıcılığını engellemiştir. Zira dijital müştereklere getirilen temel eleştirilerden biri de ortak kullanıma yüklenen aşkın anlamdır ve bu nedenle kentsel müşterekleri inşa eden süreçlere (müşterekleştirme vb.) odaklanmak, nesnelere (dijital vb.) müşterek bir tahayyül ithaf etmekten daha zaruridir (bkz. Cardullo, 2019). Bu nedenle Lezzet Ankara gibi uygulamalar, kamusal değer üretiminde ciddi alternatifler üretmek istiyorlarsa, sadece esnafı değil, başta kuryeler olmak üzere bu sektörde çalışan bütün emekçileri (temizlik personelleri, bulaşıkçılar, garsonlar vb.) muhatap alacak müşterekleştirme süreçlerine odaklanmalıdır. Şayet kurye eylemlerinin yükseldiği bir dönemde, bu sektörde çalışan emekçilerin sorunlarını Lezzet Ankara ölçeğinde görünür kılabilecek politik bir atmosfer yaratılabilseydi (SosyalParaAnaliz, 2021), Lezzet Ankara örneğinde kamunun geliştirebileceği alternatifler, söz konusu mücadeleler için "*stratejik odak*" (Lynch, 2020) olma şansı yakalayabilirdi. Bu bağlamda, platform şirketleri için zaruri olan kullanıcı sayılarının ve popülerliğin yarattığı performans ve gözetim baskılarına (Papadimitropoulos, 2021, s. 251; Yeşilbaş, 2022, s. 201) karşı Lezzet Ankara'nın, inşa edebileceği değerlerle (kuryelerin can güvenliği, esnaf- lar arasında rekabet yerine dayanışma vb.) (SosyalParaAnaliz, 2021) alternatif bir siyasal müşterek (Chaudhary ve Choudry, 2023) olması muhtemeldi. Bu süreç ayrıca, platform şirketlerinin benliği bireyselleştirip "*girişimcileştirerek*" inşa ettikleri rekabetçi topluluk inşasına (Rossi, 2022,

s. 194-195) karşı, kamucu bir refleksin ulaşabileceği potansiyeli göstermesi açısından da fark yaratabilirdi.

Akıllı şehirlerde müşterekleştirmeye ilgili tartışmalarda, herhangi bir dijital müşteregin ortak kullanımından ziyade müşterekleştirmeyi mümkün kılan süreçlere (toplulukların katılımı vb.) odaklanması gerektiği vurgulanmaktadır (bkz. Cardullo, 2019). Platform belediyciliğinin en önemli örneğine ev sahipliği yapan Barcelona’da da sivil toplum ölçeğindeki mücadeleler oldukça ön planda olmuş; teknoloji, sivil toplum ve topluluk inşasında önemli bir araç olarak düşünülmüştür (bkz. Krisch, 2022; Thompson, 2021). Lezzet Ankara deneyimindeyse bu süreç (her ne kadar esnaf/lokanta sahiplerinden gelen taleplerle oluşturulduysa da) belediye üst yönetimi tarafından kurgulanmış; sürecin devamlılığında, özellikle kamuoyunda, sivil toplumun rolüne dair ayırt edici bir tartışma yürütülmediği saptanmıştır. Platformlar vasıtasıyla piyasa mantığı dışında bir kamu değeri üretilebilmesi için, bu tip uygulamaların sivil toplum ölçeğine yaslanması elzemdir. Şayet bu proje devam edebilseydi, Muldoon’ın (2022) “RideForLondon” önerisindeki vurgularını andıran biçimde, belediye bürokrasisini, içerik geliştiricileri, lokanta sahiplerini ve kullanıcıları bir araya getiren bütüncül bir yönetim stratejisinin izlenmesi gerekirdi. COVID-19 pandemisi sürecinde farklı paydaşları bir araya getirme potansiyeli de (bkz. Şahin, 2021) dikkate alındığında, Lezzet Ankara’nın ortaya çıkmasına katkı sağlayan bir aktör olarak Ankara Kent Konseyi’nin (bkz. Aba, 2021) temel paydaş olduğu çok aktörlü bir yönetsel yapı, karar alma süreçlerinin merkezleşmesini önlemenin yanında, Lezzet Ankara’nın devamlılığı hususunda önemli bir itki yaratabilirdi.

Platform ekosisteminde yerel yönetimler nezdinde, belediye bürokrasinin rolü oldukça önemlidir. Yenilikçi projelerin büyük çoğunluğu üst kademe yönetim tarafından belirlense de süreci alt kademe bürokratlar yönetmekte ve bir süre sonra kademeler arası kopukluk sonucunda, veriye dayalı yönetim süreci merkezleşebilmektedir (Lekkas ve Souitaris 2023, s. 1660 – 1661). Değer üretiminin merkezleşmesi platform şirketleri için de geçerlidir (bkz. Barns, 2019; Papadimitropoulos, 2021). Lezzet Ankara’nın sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlara bakıldığında, başkan odaklı bir proje (Lezzet Ankara X Sosyal Medya Platformunun (önceki ismiyle Twitter) hesabının sadece Mansur Yavaş’ı takip etmesi vb.) imajı taşıması (Gerek, 2021) ve uygulamanın sosyal medya hesaplarının, aktif olduğu süre içinde çok az paylaşımında bulunması (Ekonomi An-

kara, 19 Ocak 2023), bu projenin kendi değerini yaygınlaştıracak bir “platform mimarisine” (Ansell ve Miura, 2020, s. 264) sahip olmadığı izlenimi vermektedir. Zira platform kapitalizmi şirketlerinin anti-demokratik yapılarına karşı gelişebilecek bir hareket, “yeni yönetim biçimleri için bir deney alanı” olarak temsili demokrasinin geleneksel kapalı yapısını sarsarak, paydaşları sürece aktif biçimde dâhil edebilmelidir (Kavada, 2023, s. 273).

Lezzet Ankara’da üretici ve tüketici arasındaki sorunları çözecek ara bir mekanizma da bulunmamaktaydı (Güneş, 2021). Bu noktada kamunun sunacağı hizmeti, platform şirketlerinin iş rutinlerinden ayıracak bazı nitelikler (özerk çalışma grupları, özelleştirilmiş hizmet, yatay ve dikey etkileşim/iletişim vb.) (Kim vd., 2022, s. 364) üretilebilirdi. Bu alternatif güzergâh elbette vatandaş ve belediye arasındaki ilişkiyi daha katılımcı ve kapsayıcı bir bağlama (bkz. Chaudhary ve Choudry, 2023) taşıma potansiyeli de yaratabilirdi. Bu nedenle, Ankara BŞB’nin denetleyici rolde olduğu, Lezzet Ankara’nın kendine özgü kurallarının olduğu kurumsal bir yapının inşa edilmesi, platformun sürekliliği açısından önemli bir tercih olabilirdi.

Lezzet Ankara Deneyiminin Bağlamını Genişletmek

Platform toplumunun önemli bileşenlerinden biri de kooperatiflerdir (Van Dijck vd., 2018, s. 21). Kooperatifler de platform çağında yeni biçimler almaktadır. Platform kooperatifçiliği, platform kapitalizmine karşı yeni bir örgütlenme biçimi olarak, mülkiyetin toplumsallaşmasını, yönetim süreçlerinin demokratikleştirilmesini ve şirket içinde üretilen değerlerin paydaşlar nezdinde eşit biçimde dağıtılmasını amaçlayan ve paydaşları demokratik biçimde ağı dâhil eden, dijital bir kooperatifçilik biçimidir (Kurtuluş, 2021, s. 26; Rossi, 2022, s. 196; Scholz, 2016, s. 16; Schneider 2018, s. 324). Platform kooperatifçiliğinin yarattığı “ekonomik ekosistem”, platformlarla birlikte çalışan ve kâr amacı gütmeyen paydaşlarla/aktörlerle yapılan tüm faaliyetlerin dayanışmayla, hakkaniyetle ve şeffaf biçimde yürütülmesi amacını taşımaktadır (Schneider 2018, s. 320; Kurtuluş, 2021, s. 26). Bu noktada belediyeler, sahip oldukları altyapılarla ve kaynaklarla platform kooperatiflerini destekleyebilecektir (Muldoon, 2022; Taylor, 2016, s. 236-237). Türkiye’de de platform kooperatifçiliği, uygulama ve düşünsel hat açısından, yeni bir tartışma konusudur (Kurtuluş, 2021). Belediyelerin platform kooperatiflerini destekleyecek bir ekosistemin inşasına katkı sunabilmeleri, Lezzet Ankara gibi deneyimleri müşterekleştirme (*commoning*) yolunda önemli bir tercih olabilir. Şayet kentsel kriz bir

toplumsal adalet meselesi olarak ele alınıyorsa (bkz. Bayırbağ ve Penpeci-oğlu, 2022), (kentsel) müşterekleri harekete geçirecek çabalar üretilmesi, Lezzet Ankara gibi deneyimlerin yaygınlaşması adına oldukça öğretici olacaktır. Türkiye’de bu konu hakkında öne çıkan önemli örneklerden biri, kentsel müşterekleri haritalayan “Ortaklaşa” (ortaklasa.net) projesidir. Söz konusu proje, web sitesinde de belirtildiği üzere, Türkiye’de müşterek temelli dayanışma ağlarını ve kooperatiflerini eğitim, bilgi, enerji, gıda, üretim vb. başlıklar altında sınıflandırarak ve haritalayarak, bu deneyimlerin ve bilgi birikiminin yaygınlaşmasını amaçlamaktadır. Belediyelerin bu girişimlere/ağlara destek olmaları, hali hazırda platform ölçeğinde ortaya çıkmış yapıların harekete geçirilmesini sağlayarak, belediye önderliğinde ortaya çıkabilecek deneyimleri müşterekleştirmek için ciddi bir potansiyel yaratabilecektir.

Platform belediyeciliğinin önemli amaçlarından biri, veriyi kamu yararı için kullanmak ve toplumsallaştırmaktır (Krisch, 2022, s. 61). Akıllı şehirler ve müşterekleştirme tartışmaları da benzer bir vurguyu gündeme getirmektedir (bkz. Cardullo, 2019; Chaudhary ve Choudry, 2023). Mobil veri platformlarını en çok kullanan BŞB’lerin başında gelen İstanbul BŞB (Gürsoy, 2023) bünyesinde kurulan İstanbul Planlama Ajansı (İPA), veriyi bir politika önerisine dönüştürmeyi amaçlayarak farklı toplumsal sorunları (geçim ve dayanışma, katı atık toplayıcılarının sorunları, pandeminin kent yoksulları üzerindeki etkisi, üniversite öğrencilerinin sorunları, kentsel dönüşümün toplumsal boyutu vb.) çeşitli yayınlarla ve araçlarla (dergi, tematik rapor, İstanbul Barometresi vb.) gündeme getirmektedir. İPA’ya bağlı İstatistik Ofisi, çeşitli kentsel politika alanlarına (turizm, ulaşım, çevre vb.) ait ikincil veriyi kamuoyu ile paylaşarak *-web sitesindeki ifadeyle-* şeffaflığı, denetimi ve katılımı artırmayı amaçladığını belirtmektedir (İstanbul Planlama Ajansı İstatistik Ofisi, 2024). 2021 yılında tamamlanmış olan “İBB İstanbul Dijital Uçurum” çalışmasında, kamusal hizmetlerin dijital kapsayıcılığının dezavantajlı gruplar nezdinde de artması gerektiği vurgulanmıştır (Özdemir, 2022, s. 38 - 40). İPA en son olarak kamuoyunda “Airbnb Yasası” olarak bilinen düzenlemenin konut kriziyle ilişkisini ele alan, görgül verilere dayalı bir rapor hazırlamıştır (İPA İstanbul, 2024). Lezzet Ankara gibi uygulamaların, belediyeye ait verileri kamusal değer üretebilecek şekilde kullanarak (bkz. Kızılcık, 2024) a) (sivil) toplumla paylaşabilmeleri ve b) kişisel veri kullanımına hassas olabilecek

bir yaklaşım üretebilmeleri, platform şirketlerinin kendi çıkarları için kullandıkları (dijital) veriye karşı geliştirilebilecek siyasal tepkileri artırma potansiyeli taşıyacaktır.

Sonuç

Bu çalışmada, Lezzet Ankara örneğinde, Türkiye’de platformlar aracılığıyla ve kamunun önderliğinde piyasa kapitalizmine karşı üretilebilecek alternatiflerin önündeki fırsatlar ve engeller tartışılmıştır. Dünya’da ve Türkiye’de platform şirketlerinin neden olduğu ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlara karşı kamusal değer üretiminde oldukça büyük role sahip yerel yönetimlerin alternatifler üretmesi mümkündür. Lezzet Ankara, kısa süreli ve belki de istenen/hedeflenen amaca varma yolunda eksik bir deneyim sunsa da; yerel yönetimlerin (özellikle belediyelerin) platform kapitalizmi şirketlerinin kentsel alanlarda yaratabileceği sorunlara karşı üretebileceği alternatiflerin yörüngeleri hakkında önemli bir tartışma zemini yaratmaktadır.

Lezzet Ankara örneğinden yola çıkılarak inşa edilen tartışmalar, belediyelerin platform kapitalizmi karşısında üretebileceği alternatifler noktasında bazı fırsatlarla ve engellerle karşı karşıya kalındığını göstermektedir. Lakin bu fırsatlar ve engeller arasındaki sınırlar da geçişkendir. Janelle Orsi’nin Munibnb önerisini andıran Lezzet Ankara gibi uygulamaların muadillerinin, platform şirketleriyle rekabet edecek hale gelmesi durumunda, platform şirketleri ulusal düzeyde lobi faaliyetlerini kuvvetlendirerek, kamucu alternatiflerin meşruiyetlerini sarsabileceklerdir. Dahası, dijital kapitalizm platformları, platform kooperatifçiliği gibi alternatiflerin dayanışma mantığını, kendi karlılıkları için bir çıkar olarak da kullanabileceklerdir (Rossi, 2022, s. 198). Fakat diğer yandan, böylesi bir büyümeyle ortaya çıkabilecek kamu değeri, sivil toplum ölçeğinde platform kapitalizmi şirketlerine bir direnç de yaratabilecektir. Ayrıca, esnaf/lokanta sahipleri, platform şirketleriyle aynı şartlara (işlem hacmi, sermaye vb.) sahip değildir. Bu örnekleri turizm ve taşımacılık sektörlerinde üretilebilecek alternatifler için de çoğaltmak mümkündür. Dolayısıyla platform ekosisteminin en önemli paydaşlarından olan üreticilerin belediyeler önderliğinde üretilebilecek platformlar nezdinde güçlendirilmesinin, kamu değeri üreten potansiyeller yaratması kadar, belirli gerilimlere/zıtlıklara ne-

den olması muhtemeldir. Ayrıca, alternatiflerin (pratikte ve söylemde) büyük çoğunluğu kriz anlarında (barınma sorunu, salgın hastalıklar vb.) ortaya çıkmaktadır. Belediyelerin alternatif çabaları, platform mimarisinin etkileşimli yapısına uygun biçimde kurumsallaştırması, alternatiflerin devamlığını açısından elzemdir. Fakat bu çabaların da bürokrasi altında sönmümlenmesi muhtemel olduğu için, platform kooperatifleri gibi oluşumların yerel aktörlerle birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ilerleyen yıllarda Lezzet Ankara gibi belediyeler öncülüğünde üretilebilecek alternatif uygulamaları ele alan çalışmaların, a) dayanışma ağlarının/ilişkilerinin kapsayıcılığı, b) platform kapitalizminin yıkıcı sonuçlarından en fazla etkilenen emekçi sınıfların dayanışma ilişkilerindeki rolleri, c) sivil toplumla kurulan rabitanın kuvveti, d) alternatif uygulamaların kurumsal mimarisinin/yapısının etkinliği gibi hususları tartışmaları, literatüre önemli katkılar sağlayabilecektir.

Yerel yönetimler öncülüğünde dijital platformların alternatif politikalara kapı aralaması oldukça yeni bir tartışma alanıdır. Lezzet Ankara gibi pratikte uygulanmış örnekler yok denecek kadar azdır. Bu tip alternatiflerin, kentsel krizlerin yıkıcı sonuçlarının artmasına mukabil çoğalması beklenebilir. Alternatif platformların geleceğini, (kentsel) kriz anlarında ortaya çıkan ve toplumsal adaleti hedefleyen siyasal söylemler ve mücadeleler belirleyecektir.

Extended Abstract

Using Digital Platforms for Alternative Routes Under the Municipality's Leadership: Reflections of Lezzet Ankara

Tolgahan Aydın³
ORCID: 0000-0002-8575-1270

This study focuses on the Lezzet Ankara platform, one of the rare examples of a public-led alternative to platform companies. This platform, created by the Ankara Metropolitan Municipality (Büyükşehir Belediyesi-BŞB) with a zero-commission model aimed to solve the economic problems faced by local shopkeepers during the COVID-19 pandemic. Although it was a short-term initiative, it offers valuable insights into the potential challenges municipalities may face when developing such alternatives. This study examines a) posts on Lezzet Ankara's social media accounts and b) articles/discussions about Lezzet Ankara on various internet platforms through document analysis. In addition, the study is informed by the broader discussions on platform urbanism, platform municipalism and the commons/commoning debates, which critically address the harmful effects of platform capitalism in urban areas.

Platform capitalism brings about major changes to urban infrastructure, labor markets, urban rent and especially daily life, in favor of capital. The first focus of this study is to highlight literature that critically addresses these issues, while also drawing attention to the obstacles that local governments face when attempting to implement policies for the disadvantaged groups. This situation conducts a discussion about the role of local governments and municipalities in creating alternatives that prioritize the public good. One key debate in this context is the commons/commoning debates, which focuses on efforts to remove digital data from market domination and return it to the public sphere. Another important debate about alternatives is platform municipalism. A notable example of

³ Asst. Prof., Pamukkale University, FEAS, The Department of Political Science and Public Administration, E-mail: taydiner@pau.edu.tr

this approach is the governance model of Ada Colau in Barcelona. Additionally, recommendation of creating municipal-scale versions of platforms typically developed by large sharing economy companies (such as transportation, food delivery, etc.) -e.g., Munibnb, RideforLondon- represents a crucial aspect of alternatives to platform capitalism.

Lezzet Ankara is a platform that emphasizes solidarity during the COVID-19 pandemic. This platform was developed using the resources of the Ankara BŞB and the staff of its Department of Information Technology. While the platform resembles Yemeksepeti, its primary goal was to alleviate the economic problems of local shopkeepers. Thus, the zero-commission model is an important/core feature of Lezzet Ankara. Naturally, this practice has generated various public debates. Critical views argue that a) it is inappropriate for the public sector to compete with the private market, b) public investment in this field could undermine entrepreneurship and c) public sector is unable to compete with such large companies. On the other hand, supporters of Lezzet Ankara contend that public-led initiatives can create public value and Lezzet Ankara has the potential to raise awareness by increasing the power of the public authority. The discussion section of this study explores the potential of Lezzet Ankara using these various axes of debate. Firstly, Lezzet Ankara supports the argument that public-led initiatives can flourish at the local level. Secondly, the platform's focus on solidarity may provide a legitimate alternative to the competitive pressures created by platform capitalism. Thirdly, the study examines the reasons behind Lezzet Ankara's termination/failure. The study argues that by focusing only on shopkeepers and excluding other stakeholders in the service sector, Lezzet Ankara missed an opportunity to produce broader public value. Furthermore, when courier protests were increasing in Türkiye, developing a policy to address these issues could have strengthened Lezzet Ankara's impact.

The study also suggests that it is misguided to expect digital tools to naturally foster solidarity. Without ensuring the social and political legitimacy of solidarity, the role of digital platforms in producing public alternatives will remain weak. In the case of Lezzet Ankara, the lack of involvement from civil society significantly hindered its contribution to the commons/commoning debate. Moreover, the ambiguous role of Lezzet Ankara within the municipal bureaucracy suggests that an institutional structure has not yet been established. Beyond these debates, the platform

cooperativism debates present opportunities for valuable partnerships between municipalities and platform cooperatives, especially initiatives like Lezzet Ankara. Additionally, platforms like Lezzet Ankara can help counteract the commodification of digital data by platform capitalism companies and offer important alternatives for the public sharing of commodified data. However, these speculative discussions may face significant obstacles. The possible lobbying activities of platform companies at the national level and their use of solidarity for the sake of platform logic are among the primary challenges. Moreover, municipal bureaucracies may block commoning processes. Further research and detailed discussions about these topics in different researches will make a significant contribution to the relevant literature.

Kaynakça/References

- Aba, A. (2021, Haziran 15). Platform kapitalizmine karşı kamucu örnek: Lezzet Ankara. *NewsLabTurkey*. 30 Kasım 2022 tarihinde, <https://www.newslab-turkey.org/2021/06/15/platform-kapitalizmine-karsi-kamucu-ornek-lezzet-ankara/> adresinden erişildi.
- Akçoraoğlu, A. (2019). Yeni kapitalizm teorileri, dijital devrim ve Türkiye kapitalizmi. *Mülkiye Dergisi*, 43(3), 525-575.
- Akkoyunlu, N. (2022). Akıllı şehirlerdeki akıl kimin neyin aklı?. *İPA Dergi*, 5, 20-24.
- Ankara BŞB (2021, Ekim 19). İyiliğin ve dayanışmanın tadı: Lezzet Ankara'da sipariş başladı. *Ankara BŞB*. 23 Ekim 2022 tarihinde, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/iyiligin-ve-dayanismanin-tadi-lezzet-ankarada-siparis-basladi-14944> adresinden erişildi.
- Ansell, C. ve Miura, S. (2020). Can the power of platforms be harnessed for governance?. *Public Administration*, 98(1), 261-276.
- Aşık, G. (2021, Haziran 18). Kamunun yemek hizmetleri faaliyetinde ne işi var? Lezzet Ankara tartışmaları. *Daktilo1984*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://daktilo1984.com/forum/kamunun-yemek-hizmetleri-faaliyetinde-ne-isi-var-lezzet-ankara-tartismalari/> adresinden erişildi.
- Ateş, M. ve Erinsel Önder, D. (2019). Akıllı şehir kavramı ve dönüşen anlamı bağlamında eleştiriler. *Megaron*, 14(1), 41-50.
- Atık, E. ve Genç, F. N. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde büyükşehir belediyelerinin gerçekleştirdiği çalışmalar. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 49-83.
- Barns, S. (2019). Negotiating the platform pivot: From participatory digital ecosystems to Infrastructures of everyday life. *Geography Compass*, 13(9), 1-14.

- Bauriedl, S. ve Strüver, A. (2020). Platform urbanism: Technocapitalist production of private and public spaces. *Urban Planning*, 5(4), 267-276.
- Bayırbağ, M. K. ve Penpecioglu, M. (2022). Kentsel kriz: Yabancılaşmanın yönetişiminin sınırları. E. Acara ve M. Penpecioglu (Der.), *Tamamlanmamış kentsel devrim: Günümüz Türkiye'sinde kent, kriz ve gündelik hayat içinde* (ss. 21 – 42). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Berfelde, R. ve Kluzik, V. (2022). Platforms becoming infrastructural? Mapping socio-spatial transformations. A. Strüver ve S. Bauriedl (Ed.), *Platformization of urban life: Towards a technocapitalist transformation of European cities* içinde (ss. 39-52). Berlin: De Gruyter.
- Bria, F. (2016). Public policies for digital sovereignty. T. Scholz ve N. Schneider (Ed.), *Ours to hack and to own the rise of platform cooperativism, a new vision for the future of work and a fairer internet* içinde (ss. 218-222). New York and London: OR Books.
- Bulut, E. ve Yeşilyurt, A. (2022, Şubat 15). Platform kapitalizminin tekerlerine çomak sokan kuryeler ve esnaf kurye ideolojisinin alaşağı edilişi. *Birikim*. 24 Eylül 2023 tarihinde, <https://birikimdergisi.com/guncel/10914/platform-kapitalizminin-tekerlerine-comak-sokan-kuryeler-ve-esnaf-kurye-ideolojisinin-alasagi-edilisi> adresinden erişildi.
- Bulut, E. ve Yeşilyurt, A. (2024). Delivery workers' visibility struggles: Weapons of the gig, (extra) ordinary social media and strikes. *Convergence*, 30(1), 450-475.
- Caprotti, F., Chang, I. C. C., ve Joss, S. (2022). Beyond the smart city: A typology of platform urbanism. *Urban Transformations*, 4(1), 1-21.
- Cardullo, P. (2019). Smart commons or a "smart approach" to the commons?. P. Cardullo, C. Di Felicianantonio ve R. Kitchin (Ed.). *The right to the smart city* içinde (ss. 85-98). Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Chaudhary, S. ve Choudry, A. (2023). Political common(ing) in a smart city. U. Chatterjee, N. Bandyopadhyay, M.D. Setiawati, S. Sarkar (Ed.), *Urban commons, future smart cities and sustainability* içinde (ss. 53 – 72). New York: Springer.
- Conaty, P., A. Bird ve Ross, C. (2018). *Working together: Trade union and co-operative innovations for precarious workers*. Manchester: Co-operatives UK.
- Culpepper, P. D. ve Thelen, K. (2020). Are we all Amazon primed? Consumers and the politics of platform power. *Comparative Political Studies*, 53(2), 288-318.
- Cumhuriyet (2021, Haziran 24). Mansur Yavaş'tan Yemek Sepeti CEO'su Nevzat Aydın'a yanıt. *Cumhuriyet*. 25 Ağustos 2021 tarihinde, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/mansur-yavastan-yemek-sepeti-ceosu-nevzat-aydina-yanit-1847106> adresinden erişildi.

- Çelikyay, H. H. (2017). İstanbul perspektifinden akıllı şehirlere bakış: Şehirleri akıllı kılan sadece teknoloji mi?. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4), 1-8.
- Durmuşoğlu, C. (2021, Ağustos 4). Bir Lezzet Ankara tartışması: Peki hiç mi faydası yok?. *Daktilo1984*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://daktilo1984.com/forum/bir-lezzet-ankara-tartismasi-peki-hic-mi-faydasi-yok/> adresinden erişildi.
- Ekonomi Ankara (2023, Ocak 16). Lezzet Ankara lezzetsiz kaldı. *Ekonomi Ankara*. 3 Aralık 2023 tarihinde, <https://www.ekonomiankara.com/lezzet-ankara-lezzetsiz-kaldi/3869/> adresinden erişildi.
- Erol, A. (2023). Kendi hesabına çalışan (esnaf) kuryelerin hukuki statüleri ve sendikalaşma hakları. *SÜHFD*, 31(3), 1081-1108.
- Gerek, C. (2021, Haziran 30). Oligopolle mücadele ve rekabet: Lezzet Ankara tartışması. *Daktilo1984*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://daktilo1984.com/yazilar/oligopolle-mucadele-ve-rekabet-lezzet-ankara-tartismasi/> adresinden erişildi.
- Göçoğlu, V. (2022). Türkiye’de akıllı kent alan yazınının genel projeksiyonu: Der-gipark kapsamındaki çalışmalar üzerine bir araştırma. *Ombudsman Akademik*, 8(16), 69-105.
- Graham, M. (2020). Regulate, replicate, and resist - The conjunctural geographies of platform urbanism. *Urban Geography*, 41(3), 453-457.
- Gritv.net (2021, Haziran 30). Lezzet Ankara ile Yemeksepeti karşı karşıya: Komis-yonsuz belediye platformu tartışma yarattı. *Gritv.net*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://www.gritv.net/gri-haberler-haberleri/lezzet-ankara-ile-yemek-sepeti-karsi-karsiya-komisjonsuz-belediye-platformu-tartisma-yaratti> adresinden erişildi.
- Güneş, C. (2021, Temmuz 2). Bir tüketici refahının peşinde: Lezzet Ankara'nın faydasızlığı. *Daktilo1984*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://daktilo1984.com/forum/bir-tuketici-refahinin-pesinde-lezzet-ankaranin-faydasizligi/> adresinden erişildi.
- Güney, C. (2020). Alternatif “akıllı” şehir yaklaşımının kamucu politikalarla oluşturulması. *Madde, Diyalektik ve Toplum*, 3(4), 390-398.
- Gürsoy, O. (2023). Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin mobil teknoloji kullanımlarının analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14(38), 666-686.
- Gürsoy, O. ve Ömürgönülşen, U. (2022). Yeni teknolojiler ve yerel hizmetlere yansımaları. C. Babaoğlu, L. Memiş ve O. Erdoğan (Ed.), *Yerel yönetimler teknoloji ve katılım içinde* (ss. 17-50). Ankara: Orion.
- Haberler.com (2021, Haziran 17). Sıfır komisyonlu 'Lezzet Ankara'ya' esnaftan yoğun ilgi. 22 Temmuz 2021 tarihinde <https://www.haberler.com/haberler/sifir-komisyonlu-lezzet-ankara-ya-esnaftan-yogun-14206330-haberi/> adresinden erişildi.

- İnci, E. (2018). Sarı taksiler ve gri sulardaki Uber. *İktisat ve Toplum*, 90, 33-39.
- İstanbul Planlama Ajansı (İPA) (2024). *Airbnb yasası: Kısa süreli kiralamaların konut kriziyle ilişkisi*. İstanbul: İstanbul BŞB Kültür Yayınları.
- İstanbul Planlama Ajansı İstatistik Ofisi (2024). <https://ipa.istanbul/birimler/istanbul-istatistik-ofisi/>
- Kavada, A. (2021). Hareket partisi dijital çağda seçimleri kazanıp demokrasiyi dönüştürmek: Paulo Gerbuodu'nun bölümü üzerine düşünceler. D. Chandler ve C. Fuchs (Der.), *Dijital nesnelere, dijital özneler* içinde (ss. 269 – 276). Ankara: Notabene.
- Kaya, E. ve Memiş, L. (2022). Türkiye'de mobil belediye: Orta ölçekli kentler üzerine bir değerlendirme. C. Babaoğlu, L. Memiş ve O. Erdoğan (Ed.), *Yerel yönetimler teknoloji ve katılım* içinde (ss. 101-130). Ankara: Orion.
- Kıdak, E. (2021) *Kargo taşımacılığında kendi hesabına çalışma aldatmacası esnaf kurye modeli*. Ankara: Tümtis Yayınları.
- Kızılıcak, G. (2024, Nisan 22). Prof. Dr. Savaş Zafer Şahin: İmar, ihale, istihdam kısılcacında yeni bir belediyeçilik mümkün mü?. *Ayrancım*. 27 Ekim 2024 tarihinde, <https://ayrancim.org.tr/?p=10885> adresinden erişildi.
- Kim, S., Andersen, K. N. ve Lee, J. (2022). Platform government in the era of smart technology. *Public Administration Review*, 82(2), 362-368.
- Krisch, A. (2022). From smart to platform urbanism to platform municipalism: Planning ideas for platforms in Toronto and Vienna. A. Strüver ve S. Bauriedl (Ed.), *Platformization of urban life: Towards a technocapitalist transformation of European cities* içinde (ss. 53-72). Berlin: De Gruyter.
- Kurtuluş, Ö. (2021). Sosyal ve dayanışma ekonomisinin dijital hali: Platform kooperatifçiliği. *İPA İstanbul*, 2, 24-27.
- Lekkas, C. K. ve Souitaris, V. (2023). Bureaucracy meets digital reality: The unfolding of urban platforms in European municipal governments. *Organization Studies*, 44(10), 1649-1678.
- Leszczynski, A. (2020). Glitchy vignettes of platform urbanism. *Environment and Planning D: Society and Space*, 38(2), 189-208.
- Lezzet Ankara Sosyal Medya Hesapları
Lezzet Ankara Web Sitesi
- Lynch, C. R. (2020). Contesting digital futures: Urban politics, alternative economies and the movement for technological sovereignty in Barcelona. *Antipode*, 52(3), 660-680.
- Meijer, A. ve Bolívar, M. P. R. (2016). Governing the smart city: A review of the literature on smart urban governance. *International Review of Administrative Sciences*, 82(2), 392-408.
- Morell, M. F. (2020). Dijital müşterekler. G. D'Alis, F. Demaria ve G. Kallis (Der.), *Küçülme yeni bir çağ için kavram dağırcığı* içinde (ss. 226-229). İstanbul: Metis.
- Morozov, E. (2019). Digital socialism? The calculation debate in the age of big data. *New Left Review*, 116, 33-67.

- Muldoon, J. (2022). *Platform socialism: How to reclaim our digital future from big tech*. London: Pluto.
- Orsi, J. (2015, Mayıs 27). Three ways to put tech platforms into the commons. *The Nation*. 21 Ekim 2022 tarihinde, <https://www.thenation.com/article/archive/5-ways-take-back-tech/> adresinden erişildi.
- Öner, Ş. ve Çam, B. (2021). Covid-19 sürecinde yükselen sosyal belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19, Özel Sayı, 137-163.
- Öz, İ. (2023). Platform ekonomisinde kolektif eylemi yeniden düşünmek: Trendyol ve Yemeksepeti kuryelerinin eylemleri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 21(82), 87-116.
- Özdemir, B. (2022). İstanbul'un geleceğinde dijital yurttaşlık. *İPA İstanbul*, 5, 38 – 41.
- Özen, C. (2021, Haziran 26). Lezzet Ankara: Devletçiliğin son çırpınışı. *Daktilo 1984*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://daktilo1984.com/yazilar/lezzet-ankara-devletciligin-son-cirpinisi/> adresinden erişildi.
- Özer, Y. E. (2022). Akıllı şehir ve akıllı yönetim için bir araç: Yerel yönetimlerde kamuoyu yoklaması ve araştırması. C. Babaoğlu, L. Memiş ve O. Erdoğan (Ed.), *Yerel yönetimler teknoloji ve katılım* içinde (ss. 51-76). Ankara: Orion.
- Papadimitropoulos, E. (2021). Platform capitalism, platform cooperativism, and the commons. *Rethinking Marxism*, 33(2), 246-262.
- Rossi, U. (2019). The Common-Seekers: Capturing and reclaiming value in the platform metropolis. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 37(8), 1418-1433.
- Rossi, U. (2022). *Küresel kapitalizmde kentler*. (Çev. M. Penpecioglu), İstanbul: Littera. (Orijinal eserin yayın tarihi 2021)
- Sadowski, J. (2020). Cyberspace and cityscapes: On the emergence of platform urbanism. *Urban Geography*, 41(3), 448-452.
- Schneider, N. (2018). An internet of ownership: Democratic design for the online economy. *The Sociological Review*, 66(2), 320-340.
- Scholz, T. (2016). *Platform cooperativism: Challenging the corporate sharing economy*. New York: Rosa Luxemburg Stiftung.
- Seçkiner Bingöl, E. (2021). Akıllı şehir projelerine vatandaş katılımı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1251-1275.
- SosyalParaAnaliz (2021, Haziran 13). Serbest Kürsü - Yemeksepeti vs. Ankara Büyükşehir Belediyesi. *SosyalParaAnaliz*. 30 Kasım 2023 tarihinde, <https://sosyal.paraanaliz.com/2021/06/13/serbest-kursu-yemeksepeti-vs-ankara-bu-yuksehir-belediyesi/> adresinden erişildi.
- Srnicek, N. (2017). The challenges of platform capitalism: Understanding the logic of a new business model. *Juncture*, 23(4), 254-257.

- Şahin, S. Z. (2021). Kent konseylerinin katılımcılık mekanizmalarının Covid-19 Pandemisindeki rolü: Ankara Kent Konseyi örneği. S. Ersavaş Kavanoz, A. Uzun ve H. Şengün (Ed.), *Karmaşık sorunlar ve kent içinde* (ss. 127-142). Ankara: Astana Yayınları.
- Şengül, T. (2021, Mart 20). Akıllı kent ne kadar akıllı?. *Birgün*. 23 Eylül 2022 tarihinde, <https://www.birgun.net/makale/akilli-kent-ne-kadar-akilli-338201> adresinden erişildi.
- T24 (2021, Haziran 12). Nevzat Aydın'dan Mansur Yavaş'ın duyurduğu "Lezzet Ankara"ya yorum: Rakip olmayan bir devlet kalmıştı. *T24*. 27 Ekim 2023 tarihinde, <https://t24.com.tr/haber/nevzat-aydin-dan-mansur-yavas-in-duyurdugu-lezzet-ankara-ya-yorum-rakip-olmayan-bir-devlet-kalmisti,958620> adresinden erişildi.
- Taylor, A. (2016). Non-Cooperativism. T. Scholz ve N. Schneider (Ed.), *Ours to hack and to own the rise of platform cooperativism, a new vision for the future of work and a fairer internet* içinde (ss. 233-238). New York and London: OR Books.
- Thompson, M. (2021). What's so new about new municipalism?. *Progress in Human Geography*, 45(2), 317-342.
- Törnberg, P. (2023). How platforms govern: Social regulation in digital capitalism. *Big Data & Society*, 10(1). 1-13.
- Uzgören G. ve Türkün, A. (2018). Airbnb'nin soylulaşma sürecine etkisi: Kadıköy Rasimpaşa Mahallesi örneği. *Planlama*, 28(2), 154-170.
- Van Dijck, J., De Winkel, T. ve Schäfer, M. T. (2023). Deplatformization and the governance of the platform ecosystem. *New Media & Society*, 25(12), 3438-3454.
- Van Dijck, J., Poell, T. ve De Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connective world*. London: Oxford University Press.
- Velibeyoğlu, K. (2016). Akıllı kentler: Vaatler ve ötesi. S. Şanlısoy (Ed.), *Yenilikçi sürdürülebilir gelişme stratejileri bağlamında Türkiye ekonomisinin geleceğine yönelik çözüm arayışları* içinde. İzmir: DEÜ Yayınları.
- Wilson, A., Tewdwr-Jones, M. ve Comber, R. (2019). Urban planning, public participation and digital technology: App development as a method of generating citizen involvement in local planning processes. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 46(2), 286-302.
- Woodcock, J. (2021) *The fight against platform capitalism: An inquiry into the global struggles of the gig economy*. London: University of Westminster Press.
- Yeşilbaş, M. (2022). Dijital platform çağında toplum, ekonomi ve siyaset. *Possible*, 11(2), 1-24.
- Yurttakal, E. ve Avaner, T. (2022). Yerel yönetimlerde akıllı kent uygulamaları ve engelli politikaları üzerine. C. Babaoğlu, L. Memiş ve O. Erdoğan (Ed.), *Yerel yönetimler teknoloji ve katılım* içinde (ss. 77-100). Ankara: Orion.

Zoğal, V. ve Emekli, G. (2023). Kısa süreli konut kiralamalarının profesyonelleşmesi ve etkileri: Muğla'da Airbnb örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 32(2), 289-312.

Tolgahan Aydın

Lisans derecesini (2011) ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden almıştır. "Yerel Siyasetin Yeniden Ölçeklenmesi: Denizli Örneği" başlıklı teziyle Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Anabilim Dalı Doktora Programından (2019) mezun olmuştur. Kentsel siyaset, yerel yönetimler, yerel katılımçılık, yerel yönetim reformları, kentsel politika başlıca çalışma ve ilgi alanlarındandır. Yazar, Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesidir.

Tolgahan Aydın received his undergraduate degree (2011) from the department of Political Science and Public Administration at METU. He got his PhD degree from Political Science and Public Administration Doctorate Program at Pamukkale University (2019) with thesis titled "Rescaling of Local Politics: The Case of Denizli". Urban politics, local governments, local participation, local government reforms, urban policy are his main study and interest areas. The author is currently a faculty member at Pamukkale University in the Department of Political Science and Public Administration.

E-Posta: taydiner@pau.edu.tr